

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

10 Quæ & quotuplices sint vanæ obseruationes, & quale in his peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

dixerit. non enim negari potest quin verè sortes miserint; cum expresse dicatur, *dederunt sortes illis*, quod de tali dono intelligi non potest. Item, *cecidit fors super Mathiam*.

60
2. Consultoria.

Dico Secundò, Consultoria sortes regulariter sunt illicitæ, nisi quando humanum consilium non suppetit, vel nisi Deus inspiret illis vtendum. ratio est, quia sine necessitate velle vt Deus suam voluntatem peculiari modo manifestet, pertinet ad Dei tentatione, vt D. Thomas ait. Deinde Deus non promisit se has sortes temperaturum: ergo vanum est inducere in animum, hanc Dei esse voluntatē, quam sortes indicant: imò etiam est periculosum; quia facilè dæmon se immiscebit & hominem decipiet. vnde meritò hic vsus reprehenditur à D. Augustino epistola 119. cap. 20. & à Leone IV. ad Episcopos Britannia; habetur c. 7. Sortes. 26. quæst. 5. *Sortes, inquit, quibus cuncta vos vestris discriminatis Prouinciis, quas Patres damnauerunt, nihil aliud quam diuinationes & maleficia esse decernimus. quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Christianos ultra nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus.*

Si desit humanum consilium.

Quando tamen humanum consilium non suppetit, licitum est has sortes adhibere, cum bona spe, fore à Deo singulari prouidentia moderandas, iuxta illud Prou. 16. *Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.* Hoc tamen faciendum cum magna reuerentia, & adhibita precatione vt Deus adesse & eas regere dignetur. Huc referri possunt exempla quædam superius posita de fortitione in oppugnatione oppidi, & in deligendo sacerdotē tempore pestis, vel persecutionis, & similia: si tamen eo fine sortes iaciantur vt diuina voluntas exquiratur, secus si euentus à casu expectentur, nemo enim casum consultit. itaque tunc ad diuisorias referuntur. Item si diuina inspiratione mittantur; sicut dictum est de electione Saulis & S. Mathia Apostoli. quò etiam pertinet exemplū, quòd habetur Ios. 7. vbi indicio sortium inuentus est Achan, qui de anathemate aliquid sibi v furpauerat. Simili modo deprehensus est Ionas à nautis, Ionæ 1. & quamuis hi ex inspiratione diuina id non facerent, nec euentum à Deo, sed à dæmonibus expectarent; Deus tamen propter Ionam eas moderatus est.

61
3. Diuinatoria.

Dico Tertio, Diuinatoria sortes omnino sunt illicitæ: vnde prohibentur cap. 1. de sortilegiis, & 26. q. 5. cap. Sortes, cap. Peruenit. 18. cap. Si quis Clericus. 3. cap. Contra. 18. cap. Episcopi. 12. quibus locis prohibentur sortilegia, sicut alia diuinationes & incantationes.

Ratio est, quia vel expectatur earum moderatio à Deo, vel à celo, vel à casu, vel à dæmone: atqui non est expectanda à Deo, quia non est probabile, Deum illas ad præsignanda futura vel occulta aperienda temperaturum: nusquam enim id promisit, & euentus sæpissimè contrarium ostendit. Denique nulla est necessitas ordinariè tam peculiaris concursus; vnde vanum est sine alio fundamento illum expectare. Nec à celo, quia hoc esset actiones humanas à celo suspendere, & fato subicere. non enim possunt sortes euentis futuris vt celorum & astrorum accommodari, nisi vel vtraque à celo necessariò proueniant, vel euentus ipsi celo sint præcogniti, vt sortes iis possit aptare: quo modo Deus futura præsignare vel occulta

declarare per sortes potest. Non etiam à casu moderatio earum expectatur; quia vt sortes casu sic vel sic cadunt, nihil præsignare possunt: ergo expectatur à dæmone: ac proinde dæmoni tribuitur futurorum prænotio, & ipse tacito quodam pacto & consensu inuocatur; tum vt sortes regat, tum vt effectum præsignatum procuret. Quòd autem Agrippa lib. 2. Occultæ philosophiæ cap. 54. contendit, in anima humana esse sufficientem potestatem ad sortes dirigendas, præsertim si accedat cælestis opportunitas, id est, congrua constellatio; vanum est, & vnum ex magiæ fundamentis, vt infra dicemus c. 44 dub. 2.

D V B I T A T I O X.

Quæ & quotuplices sint vana obseruationes, & quale in his peccatum.

D. Thomas quæst. 69.

Vana obseruationes dicuntur, cum aliqua fiunt vel adhibentur ad aliquem effectum, ad quem nec à Deo nec à natura vllam vim habent: item cum ex consideratione alicuius euentus fortuiti conicit quis aliquid prosperi vel aduersi, & inde actiones suas moderatur. Harum tres sunt species, ad quas omnes reduci possunt, vt ex D. Thoma colligitur, *ars notoria, obseruantia sanitarum, & obseruantia euentuum.* Ars notoria est ratio quædam consequendi scientiam infusam per quædam ieiunia, inspectiones figurarum, & similia adminicula vana & inefficacia.

62
Vana obseruationes.
Vana obseruationes.
Ars notoria est ratio quædam consequendi scientiam infusam per quædam ieiunia, inspectiones figurarum, & similia adminicula vana & inefficacia.

Esse hoc peccatum mortale, constat, quia saltem tacitè inuocatur diabolus, eique attribuitur potestas infundendi animæ subito habitus scientiarū; quod solius esse Dei docet D. Augustinus lib. 10. de ciuit. c. 9. ex testimonio ipsius Porphyrij. Cum enim hæ cærimonie non habeant illam vim à Deo, (si enim eam haberent, Ecclesia id non ignoraret) nec à natura rerum quæ adhibentur, nec ab atris; consequens est, effectum non posse expectari nisi à diabolo; cui proinde tribuitur potestas scientias animæ infundendi.

Est peccatum mortale mortale.

Nec obstat quòd aliqui repente videantur operà diaboli scientiam Scripturarum cõsecuti, quòd experientia quotidiana confirmat apud Anabaptistas, sumpto bolo detestabilis illius cæne; quia diabolus illos occupat; & per os illorum legit, Scripturas profert, & disputat; eosque ita dementat, vt se hæc omnia nosse putent; quomodo quidam mania laborantes videntur sibi valdè sapientes, & omnia scire: cuius signum est, quòd redeuntes ad fidem Catholicam, recedente spiritu nequam, sint rudes, vt erant ante hæresim.

Obseruatio sanitarum est, quando adhibentur aliqua verba, vel alia signa, aut cærimonie inanes ad hominum vel aliorum animalium curandos morbos, sistendum sanguinem, mitigandos dolores, ad conseruandam vitam vel valetudinem, ad se præstandū immunem contra læsiones hostium vel casus fortuitos, & similia. Huc item pertinet cum adhibentur quidem medicamenta naturalia, tamen iis aliqua friuola adiunguntur tamquam necessaria. Eòdem etiam pertinent omnia perammata, amuleta, breuia, inuolucra, reliquia, verba sacra, preces descriptæ, quæ gestantur à quibusdam

63
Cærimonie vana.
Amuleta.

Circumstantia varia.

dam ne possint lædi, aut ne effluat sanguis, aut ob similes alios fines; si contineant aliquas circumstantias parergas, tamquam necessarias. omnis enim circumstantia inutilis, si tamquam necessaria adhibetur, facit ut opus sit supersticiosum: cum enim illa non iuuet ut causa, necesse est ut adhibeatur instar signi; quod cum non sit à Deo, consequens est ut ad pacta occulta cum dæmonibus pertineat. Quod confirmat, quia effectus non potest expectari à vi naturali illius rei; nec etiam à Deo, qui talia nec per se, nec per Ecclesiam instituit: ergo expectatur à malignis spiritibus. Eodè referenda sunt imagines astronomicae sub certa constellatione fabricatae; ut si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam dicunt valere contra phantasmata melancholica, hypodrem, pestem, febres, de quibus multa scribit Cornelius Agrippa lib. 2. de Occulta philosophia à c. 33. vsq; ad 48. vnde mirum est quid Caietano hoc loco art. 2. in mentem venerit ut eas defenderet. certum enim est, figuram illam leonis, arte impressam, non facere aurum illud magis idoneum ad influxum & impressionem signi Zodiaci, quod leonem vocant, suscipiendam, quam faceret figura bouis vel aquilæ. Itaque pertinet illa figura ad occulta pacta cum dæmonibus; qui viso tali caractere, tali modo & carimonia insculpto, alliciuntur ex pacto à seipsis constituto ad præstanda illa, ad quæ ex ipsorum disciplina & regulis homines persuasi sunt ea valere. de quo plura cap. sequenti dubit. 2.

Imagines astronomicae.

Reliquia cum certa persuasione affectus gestata.

Denique hæc pertinet si quis aliquas reliquias, vel schedulas sacris verbis aut signo crucis inscriptas gesserit, cum certa persuasione se propterea non posse lædi ab hostibus, aut mori sine confessione: quia est nihil superstitionis admisceatur exterius, animus tamen illis rebus supersticiosè vitur; nempe ad effectum, quem neque natura sua, neque ordinatione diuina habent, scilicet ad certam salutem animi vel corporis, &c.

De Saluatoribus.

Sed difficultas est, quid dicendum sit de quibusdam quos Hispani vocat Salutatores; quorum quidam hic ante aliquot menses multos milites grauitur vulneratos curabat. Primò faciebat tres cruces super vulnus, dicendo Hispanicè, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: idque cum quadam inhalatione. Deinde prolato vino & oleo dicebat Hispanicè: In nocte sanctissimæ Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, beata Virgo salua virginitate peperit Dominum nostrum. Per mysterium istud altissimum supplico diuinæ maiestati, ut hoc oleum & vinum benedicere dignetur ad vulnerum curationem, per istorum sanctissimorum verborum virtutem. Deinde applicabat vulneri, & breui admodum tempore sequebatur curatio.

Respon.

De qua re consultus respondi cum distinctione: vel illa virtus putatur annexa isti formulæ verborum, ita ut à quocumque adhibeatur, effectum habeat; vel censetur annexa personæ, sic ut ab aliis eodem modo adhibita nihil operetur. Si priore modo se habeat, non dubito quin sit vitanda tamquam supersticiosa. Non enim habet hanc vim à natura, ut suppono, & satis per se notum est: nec etiam à Deo; quia Deus nulla signa per se efficacia instituit præter Sacramenta; & hæc non ad curationem corporum, sed animorum: neque etiam ab Ecclesia, ut constat; quia Ecclesia talem modum curandi non instituit, imò nec institueret potuit:

Si forma per se effica.

quia non potest signa per se efficacia institueri, præsertim ad effectus corporales. Vnde etiam sacramentalia non habent vim nisi per modum impetrationis ad obtinendum à Deo aliquod auxilium gratiæ prauentionis, vel diuinæ protectionis aduersus dæmonum infestationes, & similia incommoda; quo fit ut sæpè non habeant effectum. Accedit, quòd illa debeant ab Ecclesia ministris, & nomine Ecclesiæ applicari.

Superest ergo, ut habeant vim ex institutione & occulto pacto dæmonis inuisibiliter concurrentis, & lanantis hominem remedijs naturalibus, quæ ipse optimè nouit. Nam subito vulnera curare non potest; nec abique adminiculis rerum naturalium, ut herbarum, liquorum, fossilium, & similium. Sed quia potest ipse vim & quintam essentiam (ut vocant) facillè ex illis extrahere, & apertè applicare nemine aduertente; fit ut breuiori tempore, quam vlli medici, curare possit.

Si verò secundo modo formula illa se habeat, non auiam condemnare superstitionis. Primò, quia in omnibus signis à dæmone institutis, quæ ex pacto illius operantur, vis operandi est annexa ipsi signis immediate; ita ut à quocumque applicentur, eundè effectum habeant, modò applicatio cum tali animo fiat. Diabolus enim cupit cum omnibus concurrere, qui ipsius signa adhibent, ut omnes sibi obliget. Quòd si effectus aliquando non sequatur, id prouenit, vel quia signa ex præscripto ipsius non applicantur, vel aliqua conditio vel pactum ex parte personæ deest; vel quia diuinitus impeditur. Secundò, quia constat, quibusdam à Deo concedi gratiam curationum, eamque non auferri, etiam si malæ sint vitæ. Itaque præsumi potest, istum de quo agitur hac gratia esse præditum; si nihil quod apertè sit supersticiosum, in vsu illius deprehendatur. At hic nihil tale videtur adhiberi. Nam verba illa nihil continent præter inuocationem sanctissimæ Trinitatis, confessionem natiuitatis ex beata Virgine, & inuocationem diuinæ virtutis per mysterium sanctissimæ Natiuitatis Domini super oleum & vinum ad curationem vulnerum. Illud autem postremum, *Per virtutem istorum sanctissimorum verborum*, potest sano modo intelligi, nimirum de virtute rei significatæ, non autem de virtute quæ annexa sit sono verborum. possent etiam ista verba mutari in alia magis aperta. Similiter signum crucis non potest esse suspectum, nisi aliqua parerga ei contingantur.

Solum difficultas superest de inhalatione super vulnus. At hæc non videtur omnino damnanda, quia illa potest habere peculiarem vim etiam naturalem, siue naturalis ordinis ad talem effectum ratione temperamenti personæ, vel occultæ proprietatis quibusdam diuino munere insita: ut colligitur ex Francisco Victoria, Relectione de arte Magica, n. 16. & confirmat exemplis ex Plinio de Pssyllis & Martis. Scribit enim Plinius lib. 28. historia naturalis cap. 3. fuisse Pssylos in Africa; & in Italia Martos, ex quorum familia qui ducebant originem, tales fuisse, quorum corpora tactu ipso suctuque modico leuabant percussos à serpentibus, & manu imposita corpori venena extrahabant: alios verò fuisse, quorum corpora solo aspectu erant terrori serpentibus; & quemdam in dolium coniectum experimenti causa circummulcentibus linguis illatum penitus exitisse. alios item

De Martis & Pssyllis.

item quorum sudor medebatur multis morbis; alios quorum salua contra ictus serpentis vale- ret, &c. Idem lib. 7. c. 2. docet aliquando aliquas partes humani corporis nasci ad aliqua mirabiles: sicut, inquit, Pyrrhi regis pollex in dextro pede ta- ctus lienosis medebatur. Possem alia plura refer- re ex Cardano. Crediderim tamen hæc non esse ita naturalia, vt ex temperamento sequantur; sed pertinere ad occultas proprietates diuinitus infi- tas, vel dona quadam quæ dicuntur gratis data, & referri aliquo modo possunt ad gratiam sanitatû, concessa in commodum hominum quibusdam locis, maximè vbi id erat necessarium: vt de Pyl- lis scribitur, quorum regio serpentibus abundat. Sic quidam habent gratia curandi strumas; quam passim habere putatur masculus, qui septimo loco continuato ordine nascitur. Sanè non est dubitan- dum, quin Deus possit quibusdam hominibus vel familiis eam vim cõcedere, vt suo tactu vel halitu vel odore possint aliquos morbos curare, sangui- nem sistere, spiritus euanescentes cohibere, par- tem læsam corroborare, venena extrahere, & simi- lia. Quare etsi gratia sanitatum pienè alicui con- cessa, sicut erat collata Apollolis, & aliis miracu- lorum patroribus, non sit alligata istis externis actibus; tamen collata solùm ex parte, vel ad cer- tum morbum, potest esse alligata externis actibus tamquam instrumētis necessariis. Sic Reges Gal- liæ non curant strumas, nisi contactu loci affecti, & Marfi ac Pysylli non nisi contactu curabant. Omitto curationes mirabiles ad S. Hubertum. Ob has rationes videtur mihi iste vsus posse per- mitti, nisi alia aliqua, quæ putentur superstitiona, interueniant. Idque maximè, quod Auctores His- pani, qui de istis scribunt, & optimè res illas no- runt, vt pote apud quos sunt vltatæ, non audeant damnare, & dicant posse permitti. Ita Franciscus à Victoria supra, cum dixisset se dubitare, & ali- qua attulisset in contrarium; nimirum tales cura- tores sæpè esse mala vitæ, vnde verendum ne sint impostores, & effectus potius sit à dæmone quàm à Deo; statim subdit: Hæc dico non definiendo; nam gratia dantur propter bonum commune. fie- ri potest vt Dominus illam misericordiam velit impertiri hominibus per istos, qualescumque illi sint. Deinde alio modo excusat exemplo Pysyllo- rum & Marforum. Nauar. cap. 11. num. 36. abso- lutè dicit illos licitè posse fungi suo munere, quia est gratia gratis data; & citat Margaritam confes- sorem, idem fusè docet noster Azor lib. 9. Mora- lium cap. 25. quæst. 2. allatis exemplis ex Plinio de Pysyllis & Marfiis.

64 Petes, Quale peccatum est in huiusmodi obser- uantiis?

Respondeo, Earum vsum ex genere suo esse peccatum mortale, maximè quando opus exter- num superstitionum est. Ratione tamen ignoran- tiæ & bonæ fidei plerique excusantur à mortali; nisi ignorantia sit valdè crassa, vel adsit dolus; vt si

moniti à Parochò vel aliis, quibus tenentur cre- dere, nolint desistere; vel suborto dubio non in- quirant. vide Nauarum cap. 11. num. 33.

Observantia euentuum est, quando fortitò ali- quid occurrit vel accidit homini, ex quo sibi vel alteri aliquid aduersi vel læti coniectat, & inde actiones suas moderatur. vt si quis manè domo egrediens, pedem offendant, ideoque domum re- uertatur; putans vel metuens iter infaustum fore: si calceos induens sternuter, & idcirco lectû repe- rat, vt omen auertat: si egresso foras prima occur- rat virgo, & idcirco putet diem fore sterilem; pro- sperum verò & fœcundum, si meretrix. Vide hæc & plura exempla apud D. Augustinum libro 2. de doctrina Christiana c. 20. & Chrysof. hom. 21. ad populum Antiochenum. Sic occurfus vulpis, & canis prægnantis, vel Æthiopsis, censebantur in- fortunati. Similiter quidam putant dies aliquos infortunatos; vnde nihil illis aggredi audent; alios fortunatos. quò pertinent quidam Canones su- perstitiosi ad rem medicam pertinentes, quales multos habet Ioannes de Indagine lib. 4. vt, non abluendum caput diebus Martis: ad subuentio- nem hypocondriorum dies auspiciatos esse Iou- is, Lunæ & Solis; inauspicatos, Martis & Mercu- rij: natis in Leone, infaustos esse diem Iouis & Sa- turni: & similes natiæ sine iudicio confictæ. quasi verò planetæ caelestes dies istos peculiariter sibi vindicent, quibus suas vires effundant, quo- modocumque calendaria ab hominibus dispo- nantur.

Notandum est, hunc modum superstitionis esse valdè affinem diuinationi; differt tamen in duo- bus. Primò, Quòd in diuinatione homo de in- dustria querat signa vnde diuinet; hic verò non queruntur, sed coniectura capitur ex iis quæ for- titò ineidunt. Secundò, Quòd ibi queratur princi- paliter notitia, hic verò directio operationum. Est autem hæc obseruatio peccatum mortiferum ex genere suo: sæpè tamè est veniale, ratione igno- rantia & bonæ fidei. homines enim communiter non apprehendunt in his quidquam mali, sed v- tuntur tamquam regulis à maioribus traditis, & experientia comprobatis, & ad causas sibi ignotas referunt, vt docet Caietanus v. Superstitio obser- uationum. Addit Caietanus, posse hominè quan- doque absque omni peccato ex aliquo prælagio cauere prudenter ab iminentibus, dubitando ne præsens occurfus sit signum futuri, ex communi vtriusque causa, caelesti vel diuina; vt si quis ca- dens corporaliter, timeat aliquem casum sibi fu- turum in statu vel honore. Idem sentit in obser- uatione somniorum, & diuinatione. Sed hoc li- mitandum, posse fieri, quando adsunt circumstan- tiæ, ex quibus tale quid prudenter vel rationabili- ter timeri aut suspicari possit. alioquin à peccato veniali excusari non potest; nam est gradus qui- dam ad superstitiones, & ad mentem curis vanis implicandam.

65
*Observan-
tia euen-
tuum.*

66
*Discrimen
inter diui-
nationem
& vanam
observa-
tionem.*

*Est pecca-
tum mor-
tiferum.*